

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden szombaton.	Szerkesztő és laptulajdonos: Dr. KOMLÓSSY FERENCZ.	Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST
Előfizetési ár: Egész évre 4 frt Fél évre ..2 frt	Főmunkatárs: Zelliger Vilmos.	VI., Éresek-utca 2. szám.

TARTALOM: Márkus Gyula cz. püspök beszéde. — A nevelésről. Hidi. (Folytatás). — A kath. tanítók segélyalapja központi bizottságának ülése aug. 27-én. — T á r c z a: Beiráskor. Cenner Lajos. — Irodalom és művészet. — Gyűjtés. — Vegyes. — Hirdetések.

Márkus Gyula.

cz. püspök, pápai praefatus beszéde a kath. tanítók segélyalapja központi bizottságának ülésén.

Mélyen tisztelt k. bizottság!

A tepliczi hévviz, a természet üdítő öléből jövet, s a szülőföld viszontlátásának örömeivel telt, mi sem hathatna oly emelőleg kedélyemre, mint, hogy ismét a mélyen tisztelt bizottság körébe lépve azt áldásos működése terén szívem teljéből, s mély tiszteletem kifejezésével üdvözölhetni s igénytelen bár, de az összes tanítói kar érdekelttségét felkelteni törekvő szózatomat a m. t. bizottsághoz intézni azon megnyugtató reménységgel van szerencsém, hogy a m. t. bizottság azt, eddig is hálisan tapasztalt jóindulatu méltatással fogadni kegyeskedik

Ha az utolsó gyűlésünk óta lefolyt év minket közelebről érintő eseményeinek láncolatán szellemi szemeinket végig jártatjuk, egy megrendítő esemény, egy pótolhatlan veszteség, egy mérhetlen mélységű fájdalom dermeszti meg szívünket s fogva tartja minden érzeinket és emlékezetünket, s ez Simor János, bibornok, Magyarország hgprimásának elhunyt, kit az isteni Gondviselés imáandó, de megfoghatlan határozata akkor szólított ki körünkből, midőn azt legkevesbbé sejtettük, s az egyháznak oly válságos körülményei s küzdelmei közül, midőn tántoríthatlan elvhűségére, bölcs mérsékletére, bámulandó tudományára, s magas tekintélyére oly nagy szükségünk leendett.

Halála felett sötét gyász borult minden honfi szívre, mert a halhatatlan főpapban nemcsak egyházunk veszítette apostoli buzgoságú főpásztorát, hanem édes hazánk is leghűbb s minden áldozatra kész fiát; a tudomány legjelesebb bajnokát és művelőjét, a művészet ihletett és bőkezű Maecenását,

a szenvedő emberiség pazar bőkezűségű jóttevőjét. »Hoc enim inter omnia terrena videtur esse praecipuum, ut homini, ab hominibus testimonium de virtute reddatur.« (Thom. Aug. de reg. prim. lib. I. cap VII.)

Sietett is az egész haza nagy fia iránt taplált tiszteletét nagyszerű nyilvánulásokban leróni, s fényes érdemeit ez által is legillőbben méltányolni.

S mi, kik az elhunytban legkegyesebb főpásztorunkat, s legnemesebb szívű atyánkat veszítettük, mélyen érzett árvaságunkba nem szentelnék egy könnyet drága emlékének? S én ki a boldogultnak oldalán több évet töltöttem, s lángesze, mérhetlen tudománya, nagy szíve, s tántoríthatlan — ne-frangi nec fleeti tűrő — jelleme nyilvánulásait közvetlenül észlelni; naponkinti, senki által sem jegyzett jótéteményeinek tanuja lehetni s atyai kegyességét számtalan esetben tapasztalhatni szerencsés voltam, nem tehetem, hogy e rokonézelmi gyülekezetben nagy neve emlékoszlopára az őszinte esodálat, fiui kegyelet és hála szerény ne-felejsét hódolattal le ne tegyem. Előtörnek érzelmeim mint a tűz, melyet a földkéreg megfékezni nem bir.

Nem czéлом, s nem is lehet feladatom e röpke órában a méltán nagynak nevezett főpap életleírását csak megkísérteni is, scribentur haec in generatione altera; s gyöngye erőm nem képes méltó trofeákat emelni dicső nevének; megdicsőíté ő azt maga, valamint a nap saját fényugaraiban ragyog! Nem öröklött névnek kölcsönzött fénye övedzi halántékait. Ő maga lévén nemzettségének legdicsőbb alfája és omegája; nem a hősök tüzzel-vassal szerzett kétes dicsősége, nem a nép hiúságának s gyöngéinek hizelgő legyezgetése tették őt dicsővé és nagygyá; fenkölt lángszelleme, nagy tudománya, emberszerető szíve s ezekből folyó

nagy alkotásai és dicső tettei, melyeknek sorát feltüntetni, számát kifejezni, különféleségét leírni, s áldásos hatását mérlegelni oly kevésbé lehet, mint a nap sugarait megszámlálni; im ezek tették őt nagygyá, ezekből fonódott nevének hervadatlan dicskoszoruja; ezek teszik őt felejlhetlenné mint főpapot, tudóst, honfit és emberbarátot, kinek bölcsesége, nagylelkűsége és bőkezűsége, régibb alkotásai, alapítványai és szeretetadományaihoz ujakat, ezekhez legujabbakat csatolt szakadatlan láncolatban s mindig újabb bámulatra s hálára inditá kortársait.

Isten templomai, tudományok csarnokai, szüzek zárdái, ifjuság növeldei, aggok menedéki, betegek ápdái; vagy férfiak szobrai, szegények, árvák és özvegyek letörlött könyei hirdetik dicsőségét, melyet századok viszontagságai sem fognak elhomályosítani. Áldva és magasztalva élni fog neve még a legkésőbbi nemzedék hálás szívében is. Ime a dicső név, mely fogva tartja az emlékezetet, a szíveket, él az áldásokban s irva vagyon az Egekben!

S méltán! mert ki irhatná meg a jelenkor egyháztörténetét, s nem dicsőitné annak oly kimagasló alakját, az egyház tana s igazainak védőjét, lánglelkű hirdetőjét, s egyik legerősebb támaszát? kire alkalmazhatók az irás szavai: »Sacerdos magnus, qui in vita sua suffulsi domum, et in diebus suis corroboravit templum . . . quasi ignis effulgens, et thus ardens in igne.« (Ecl. 50. 1. 9.) Ki fogja hazánk válságos napjait s nemze-

tünk szebb jövőre ébredését ecsetelni, s magasztalva nem emlékeznék nagy fiáról, ki hűsége, bölcsesége s mérséklete által engesztelője lön? A közművelődés, tudomány és művészet története nem dicsfényben fogja-e feltüntetni azok legkitünőbb bajnokát és Maecenását? A hazai humanitarius és jótékonyági intézmények nem mindannyi hirdetői-e az ő emberszerető nagy szívének s pazar jótékonyágának?

Ezekben örökité meg nevét a nagy főpap! ezekben emelt magának megdönthetlen emléksobrot! s döntse bár romba az idők mostohasága a kő és ércalkotásokat, s vonja be a századok mohával, dicső tetteinek áldása ki nem hal, emléke élni fog, megőrzi a hálás utókor nemzedékről nemzedékre!

S hogy röviden, mintegy fényesomóban összesítem e providenciális férfiú áldásos élete működését, a napéhoz kell azt hasonlitanom, mely Istentől nyert rendeltetését betöltve felszárítja az éj könnyeit; megvilágítja az Isten munkáját; heviti s termékenyíti a földet; megnyitja a rügyeket s a virágok kelyheit; érleli a gyümölcsöt; felüdít minden teremtményt; megvigasztalja a szegényt és szűkölködőt, s az egész természetet örömmel tölti el; s midőn dicsőségesen leáldozik, rózsás fényt áraszt az égre, teljes fenségében száll alá, hogy egy más világban felkeljen. Hasonlag oly áldást osztó volt a boldogultnak életműködése: vigasztalva és segítve letörlé a szomorúak, szűkölködők

TÁRCZA.

Beírásakor.

Ha nem volna is fali kalendáriumom, melyről a vakációt darabonként leszaggattam, egy tekintet az utcára meggyőzne arról, hogy itt az új iskolaév kezdete. Fürdőzéstől barna papák, nyaralástól leégett mamák fürge, eleven gyerekekkel járnak az utcákon, iratesomó a papánál, kiskönyv a gyerek kezében, úgy tartanak siető léptekkel az iskola felé, mert hát — itt van a beírás.

Harom-négy nappal előre kikeresik otthon a kikeresendőket; almáriomból, íróasztalból előkerül a zöld hátú könyvecske, szülő és gyermek újra meg újra átforgatják, pedig nagyon is tudják, mi van benne. Amelyik egy-egy-egy-nyel végezte az elmúlt esztendő, szeptember elején ismételve átélve azt a gyönyört, amit egy szép bizonyítvány a jó tanulónak szerez. Még aki nem is tanult valami nagyon jól, mégis nagyon jól esik neki át meg átnézni azt a három számot, a mely neki egy esztendő megér; hiszen evvel fogják beírni a felsőbb osztályba.

De nem csak az öröm, a szomorúság is megismétlődik beíratáskor. Aki az előző iskolaévet hanyagul végezte, az a vizsga és a kiskönyv keserőségeit dupla porcióban kapja meg. Először mindjárt az év végén — másodszer a következő év elején, mikor volt iskolatársait látja, akik immár fölötte lesznek egy osztályal. Meg aztán tőrnie kell, hogy az apróbbak, akik utolérték csúfosan mutogassanak rá: a vén ismétlő!

A pótvizsgások is beszállingóznak. Némán, szomoruan járnak-kelnek az iskolai folyosókon; végig kunyorálják a boszankodó szülők az igazgatót, a tanítókat, a hitoktatót — egy kis elnézést esdve. A gyerek meg csak hallgat; talán tudja, hogy a kunyorálás úgy sem használ sokat.

Tele van a beíratási terem. Akik nem először járnak az iskolát, azok már némi könnyedséggel, gyakorlottsággal forgolódnak a beíró asztalok körül; tudják már a módját. Amint az ajtón belépnek, már ismerősen köszönnek, egy pillantás és tisztában vannak vele, hogy hova kell fordulniok. Nem úgy azok, akik most kerülnek először a »nagy iskolába.« Félig reszketve, félig kíváncsian, kísérőjének ruhájába fogódzva lépked be a hat esztendő ember a beíratási irodába — az első

elhagyottak és szegények könyeit, pazar kézzel veté és hinté az áldásthozó műveket s közlé mindenki vel nagy szíve melegének sugaraít, — sőt szeretetének tűzét; s nem tűnt el anélkül, hogy világosságának áradatát s vezérfényét ne hagyományozná azvknak — kik fenmaradtak. Halálban nem mult ki, hanem boldogabb világban támad fel, véghetlen dicsőségben.

Ugy érzem, m. t. bizottság, hogy letéve ezen szerény emlényt a boldogult főpap sirjára, tovább mitsem kellene mondanom; minden oly idegen-szerűnek s érzelmeinkkel oly kevésé összhangzó-nak tűnend fel; még sem hallgathatom el azt, ami oly közelről érinti a tanítói kar érdekeit, melyeket a nagy főpap mindenkor atyai kegyességgel felkarolt s alkalomszerűleg fejedelmi alapítványokkal megvalósított. — Csak melleleg említve azon sok ezerre menő adományait, melyekkel a m. esztergomi főkáptalannal egyetemben a tanítói nyugdíjalap elégtelenségét évenként pótolta s a szegénységgel küzdő beteg vagy kárvalott tanítókat segélyezé; valóban bámulatba ejté s örökös hálára kötelezé különösen a tanítókat a százezereket meghaladó nagyszerű alapítványával, melynek kamatai évenként az említett minőségű tanítók és szegény iskolák segélyezésére fordíttatnak; bámulatba ejté a nagyszombati tanítói árvaházának nem kevésbbé költséges s nem kevésbbé üdvös alapításával; végre az eszt. preparandián a tápintézet létesítésével. Bizonyára több mint elég czim ez, hogy a

komoly cselékmény életében. Még nincs egészen tisztában vele, micsoda nagy föladat vár rá, de mégis valami fojtó érzés nehezedik mellére, mikor a tanító úr először megszólítja: kis fiam, hogy hívnek? Nagy kedve volna elsírni magát, de hát, aki már nagy iskolába jár, annak ez nem illik.

Bizonytalanul járkal a szülő maga is, kivált akinek első gyermeke kerül a tanító úr keze alá. Első tekintetre meg lehet ismerni a szülőt is, a gyermeket is, aki még nem fordult meg soha a beiratásnál. Révedező szemmel lép be, kétszer is körülnéz, míg végre is — nem jó helyen akarja kezdeni. Két, három, négy asztalhoz is utasítják, míg végre megkapja az utolsó czédulát, melyet e szavak kíséretében nyomnak markába: evvel a czédulával tessék hétfőn vagy szerdán, vagy a mikor, iskolába küldeni a gyermeket. Föllélegzik szülő és gyerek — mindketten nagy gondot ráztak le a nyakukról.

De nemcsak a szülőnek nagy gond az a beiratás. A tanító urak talán még jobban örülnek, mikor vége van. Az a sok kérdezősködés, az a sok rovat-vezetés, az az irkálás naphosszat bizony nem csoda, ha nekik is terhükre van.

Hanem azért elég érdekes az a beiratás. Itt is,

bőkezű főpap emléke a tanítók szívében megörökítettessék. Végre ő volt a nm. püspöki karral egyetemben, ki az orsz. kath. tanítók segélyalapját kezdeményezé és létesité, melynek állapota s jövője iránt oly nagy és sokat ígérő érdeklődéssel viseltetett.

A népnevelés s tanítók iránti nagy érdeklődésből magyarázandó a kath. tanítók által tervezett országos gyűlés megtartásának készséges jóváhagyása is, mely gyűlést előkészítő értekezlet csak az imént tartatott meg; s nem tudom eléggé méltányolni a tanítói kar méltányosságát, hogy a felmerült ellentétes körülményeket szem elől nem téveszté, mert nyilvánvalónak látszik, hogy a kath. tanítói kar által megindított mozgalom, a nm. püspöki kar előzetes jóváhagyása nélkül, vagy merőben meddő maradna, vagy esetleg extravagancziakat eredményezhetne.

Ezen értekezlet tárgysorozatába felvétellett a tanítók anyagi helyzetének javítása is. E tekintetben két merőben ellentétes eredménnyel találkozunk. Kedvező az egyik, leverő a másik. A nyugdíjalap revíziójának tervezete a magas ház asztalán fekszik, s remélhető, kedvező megoldást fog nyerni. A tervezet, bár némi teherrel, a hitközségi tanítókat is részesíti az állami tanítók által élvezett előnyben. S ezen paritással meg kell elégedni; mert ezen kérdésben a statisztikai számok döntenek; a szükséglet és a fedezet aránya.

Ellenben a tanítói fizetés minimumának feleme-

ott is feltűnik egy-egy jól ismert arcocska; lám, a kis Vilmos is itt van megint, a legszorgalmasabb tanulója az elmúlt évnek; amott jön Nellike, akivel annyi mindenféle paedagogiai fogást kellett alkalmazni, míg megjavult; Aladár is visszajött, a szegény kis beteg fiucska — mégis megőrizte őt az őrangyal. Miczike is itt van, aki nemesak csinos leányka volt, hanem szorgalmas is. Szinte jól esik a tanítónak viszontlátni a megszokott arcokat. Nem ilyen nagy azonban a tanító öröme, mikor egy-egy hanyag diák kerül vissza; mért is nem ment ez más iskolába! — Az új növendékek is érdekesek. Fűrészve nézik a tanító urak és nének az ismeretlen gyereket — ugyan mi lakik benne?! — majd elválnak, majd meglátjuk rövid néhány hét alatt. Egyelőre is barátságosan fogadják, nehogy előre elijedjenek az iskolától.

Igy mulik el a beiratás öt-hat napja a szülőre és tanítóra egyaránt fárasztóan, de mégis érdekesen. Nemsokára aztán elkezdődnek az előadások s tanítva-tanulva nekivágnak az esztendőnek, hogy ez is, mint a többi, meghozza gyümölcseit.

Cenner Lajos.

lése egyelőre kivihetlenné bizonyult, amennyiben sem az állampénztár, sem a hitközségi iskolák fentartói ezen új terhet viselni általában nem képesek. S így csakis egy jobb jövőbe vethetjük reményünk horgonyát.

Nem kétkellem azonban, hogy ezen jobb jövő megérlelését a tanítók is jó részben elősegíthetik, ha buzgó munkásságuk az eddig szűkkeblű elfoglaltakat is meggyőzi, hogy megbecsülhetlen szolgálatot tesznek a hazának, egyháznak, az emberiségnek, ha mindig lelkiismeretes helyettesítői lesznek a szülőknek s bőlesen és szeretettel gondozzák a rájuk bízott sarjakat; istenfélő, képzett, ügyes és munkaszerető emberekké nevelik; a hazas és honfitói kötelemei szeretetét ideje korán szívükbe esepegettik; a törvény ismerete és tiszteletére s készséges megtartására odaadással tanítják; ha a nép nyers szokásait oktatás, művelés és példaadással szelidítik, mert hisz »artibus ingenii pectora mollescent, asperitasque fugit;« ha minden tanító jó lélekkel elmondhatja »Disce puer virtutem ex me, verumque laborem«, akkor úgy hiszem, nem kellend hozzátennie, mint sajnos ekkorig »fortunam ex aliis«; (Virg. Aen. XII.). Mert az így nevelt, s a jelen szűkkeblű liberalizmusból kibontakozott nemzedék sietni fog — bár áldozattal is — gyakorlatilag is megvalósítani az eddig csak elméletileg érvényesült igazságot: dignus est operarius mercede sua!

Isten áldását kérve tanácskozmányunkra, a gyűlést megnyitottnak nyilvánítom.

A nevelésről.

(Folytatás.)

Mint hogy sem a test szervezete, sem a szellemi erők nem függenek az embertől, az emberi működéstől; a nevelés ezeket illetőleg nem tűzhet ki oly célt, amelyet minden egyes növendék elérhetne vagyis nem tűzheti ki közös célul azt, hogy a növendékek testük alkatára, szervezetére és a szellemi erőkre nézve egyenlők legyenek.

Ámde ha ezekre nézve nem lehetnek, nem tehetők egyenlőkké a növendékek, kérdés, mire nézve lehetnek, mire nézve tehetők egyenlők, melyik az a cél, amelyet mindegyikkel elérhet a nevelés?

Azt tapasztaljuk, hogy némely embert, habár testileg nyomorék és szellemére nézve sem éppen kiváló: mégis becsülnék; mást ellenben, habár szép is, egészséges is, éles elméjű is, nagytudományu is, mégis megvetnek.

Azt is tapasztaljuk azonban, hogy nem minden nyomorékot becsülnék és viszont nem minden jelest vetnek meg; hanem csak némelyeket.

Ugy látszik tehát, hogy nem a test, vagy a szel-

lem milyensége miatt becsülnék, vagy megvetnek valakit, hanem valami más miatt — az ember cselekvése, vagyis a testi és a szellemi tulajdonságok használása miatt. A cselekvés ugyanis nem a természetnek ingyen ajándéka, hanem az az ember ténye. A természet működése elé mi célt hiába tűzünk ki, ellenben a szabad akaratu embernek, a természettől nem függő tényei, azaz cselekvései elé célt tűzhetünk vagyis meghatározhatjuk, hogy az ember mit és mikép cselekedjék.

A nevelés emberi munka lévén, eredményt csak akkor mutathat fel, ha az emberi cselekedetekkel foglalkozik; ezekben igyekszik változást idézni elő, ezeket törekszik bizonyos cél felé irányítani.

Arra a kérdésre, mily cél felé akarjuk a növendék cselekedeteit irányítani, a felelet természetesen csak az lehet, hogy oly cél felé, a melyet elérve a növendék dicséretet arat. Ámde dicséret — mint Aristoteles is mondja — »tulajdonképen az erényt illeti.« Az erény lenne tehát e szerint a nevelés célja.

Aristoteles, midőn Nagy Sándort, trónra lépésekor üdvözölte, »örök időkre szóló emlékeztetéseket és intéseket csatolandó üdvözlétéhez« ezt írta hozzá: »Légy (tehát) rajta, hogy uralkodásodat jötevéssel, nem pedig kevélységgel kezdjed; mert a jötevés legszebb az életben. Ez az mely halandó természetűeknek, habár a végzet rendje szerint már fel is oszlott, belső nagyság által örök emléket szerez. Dicső származás, öröklött uralkodás, szilárd elvek szerint való nevelés, kitűnő hírnév, mindezt már úgy nyertek. De ha a szerenese ily magasra helyeztet, rajta légy, hogy erény által, a jók között is kitűnjél.« (Kellner L.: Képek a nevelés és tanítás történelemből. 52 l.)

Íme Aristoteles, a nevelő, növendékét, Nagy Sándort, nem hatalmának megszilárdítására, nem országát tartárainak tágitására, nem kincsek gyűjtésére, hanem jötevésre, erény által való kitűnésre serkenti. Aristoteles előtt tehát a nevelésben mindenkor az erény lebegett. Az erény volt nevelői hatásának célpontja. Volt ugyan gondja a test nevelésére, a test erősítésére, a test ügyesítésére is. Volt gondja a szellem kiképezésére is, de fő törekvése mégis oda irányult, hogy a növendék erényes legyen; mivel úgy gondolkozott, hogy »az erény által úgy a jónak, mint a szépnek cselekvésére is képesítettünk« vagy is, hogy az erényes, tudni is, tenni is fogja azt, ami jó és ami szép.

És valóban, a nevelés legfőbb célja helyesen nem lehet más, mint az, hogy a növendék erényesen éljen.

A nevelés ugyanis mihelyt célját elérte, befejezettné tekinthető.

De tekinthető-e befejezettné a nevelés, ha általa a növendék csak testileg lett erőssé és ügyessé? Éppenséggel nem. Sőt a nagy tudományt, a helyes gondolkodást sem tartjuk a nevelés befejezése jelének. El tudjuk mi egymástól választani az erősséget, a testi ügyességet és a tudományt is a neveltségtől. Nem ütközünk meg azon, ha azt halljuk, hogy ez vagy az, erős is, sokat is tud, de mégis neveletlen. Nem ütközünk meg ezen, mert tudjuk,

hogy a testi erő, az ügyesség, a tudomány még nem neveltség. Az erőt és a tudományt nem tartjuk összeférhetetlennek a nevelétséggel, a neveltség hiányával.

A nevelés csak akkor tekinthető befejezettnek, ha a növendék már erényes életet él, mert ekkor a növendék már jót cselekszik, még pedig nem a nevelő ösztönzésére, hanem önmagától, nem egyszerűen mások, hanem folytonosan, állhatatosan; ő mindenkor jót akar és kész bármikor is jót cselekedni; levén ugyanis az erény a káté szavai szerint: »lelki készség, a jót állhatatosan akarni és cselekedni,« vagy mint Aristoteles mondja: »mindenek vélekedése szerint, jót munkáló és fentartó tehetség.« Emez önállóság pedig a jó cselekvésben már felnőtt embernek tulajdona, olyané, aki segítségre nem szorul.

Amit Aristoteles az igazi államférfiuról állít, hogy t. i. ennek, mivel a polgárokat jókká és a törvények iránt engedelmesekké akarja tenni »összes törekvése főképp az erényt czélozza,« ugyanez áll a nevelésről is, mert hisz ami az államférfiu az államban, az a nevelő az iskolában.

Az államférfiu törvényeket alkot, rendeleteket ad ki, a nevelő is szabályokat állít fel, parancsokat osztogat. Az államférfiu kormányoz, rendben tartja a polgárokat, a nevelő is kormányoz, rendben tartja növendékeit, a kis polgárokat. Amit az államférfiu tesz a polgárokkal, az csak folytatása annak, amit a nevelő az iskolában megkezdett. Amint tehát a polgárok csak akkor lesznek jók és törvénytisztelők, engedelmesek, ha erényesek, akként a növendékek is csak akkor lesznek jók, engedelmesek, ha erényesek. Ámde így állván a dolog, amint az államférfiunak, hogy a polgárokat jókká tehesse, s ezzel törekvése czélját érje, a polgárokat erényesekké kell tennie, akként a nevelőnek is ha növendékeivel jó eredményre akar jutni, őket szintén erényesekké kell tennie.

Hidi.

(Folyt. köv.)

A kath. tanítók segélyalapja központi bizottságának ülése aug. 27-én.

A hazai tanítószegélyalapja központi bizottságának évi ülése f. hó 27-én tartatott meg a központi papnővelde dísztermében.

Az ülést az intézet házi kápolnájában mise előzte meg, melyet 9 órakor ft. Robitzek Ferenc tanulm. felügyelő mondott. A mise után, melyen a bizottság összes tagjai részt vettek, felvonultak a díszterembe. Jelen voltak: Márkus Gyula c. püspök elnök, Begovesevich Róbert püspök, dr. Roszival István apát, Bálinth Károly apát, Pataky István kanonok, dr. István Vilmos kanonok, Gulyás Béla alelnök, Fejes János szombathelyi egyházmegyei, Furekovits Ernő váczí, Kelemen Sándor pannonhalmi, Laszczik Gyula székesfehérvár-egyhm. küldöttek. A hallgatóság soraiban voltak; Venczell Antal alkormányzó, dr. Való Simon és dr. Robit-

sek Ferenc tanulm. felügyelő, dr. Walter Gyula kép. igazgató, dr. Klinda Teofil, Zelliger Vilmos stb. stb.

Elnök ur pontban 9¹/₂ órakor foglalta el elnöki székét és nagyhatású beszédet mondott. (L. lapunk elejét.)

A mély hatást keltő beszéd végeztével felemelkedett Laszczik Gyula előszállási tanító, és kérte az elnököt, engedje meg, hogy beszédje sajtó útján közöltessék. Az idítvány általános helyeslés közt elfogadtatott. Elnök ur engedvén a kérésnek, a gyűlés áttért a jegyzőválasztásra és Klein Jenő ajánlatván, ki egyhangulag megválasztatott.

Elnök előterjeszti az ösztöndíjasokról szóló jelentést. A múlt évben 51 tanuló részesült ösztöndíjban, ezenkívül egy tanuló nem vette fel a neki megszavazott 100 frtot, kilencz pedig 50 frtos ösztöndíját. Így összesen kiadatott 2100 frt, visszamaradt, mint fel nem vett összeg 550 frt. A folyó évben heten szűnnek meg ösztöndíjasok lenni, miután tanulmányaikat elvégezték. Így 38-an maradnak ösztöndíjasok, kik közül 2 száz, a többi ötven frtot kap. összesen 1750 frt. Most 301 frt lesz kiosztandó.

Roszival kanonok azt javasolja, hogy az ösztöndíjasok által fel nem vett összegek az árvaház alapjához csatoltassanak.

Fejes János igazgató mindenben helyesli az előtte szóló javaslatát.

Elnök ezen javaslat kapcsán jelenti, hogy 40-en most folyamodtak ösztöndíjért s miután kevés pénz áll rendelkezésére, abból a sok folyamodónak alig jut valami.

Begovesevich püspök azt ajánlja, hogy a megmaradt összegek az elnök rendelkezésére bocsátassanak, hogy azokat legjobb belátása szerint ossza ki.

Fejes igazgató azt ajánlja, hogy az idénre rendelkezésére álló segély-összeg 25 frtjával osztassék ki száznak, a többi 600 frt az elnök rendelkezésére bocsátassék.

Ezen kérdés függőben hagyatott s előbb az ösztöndíjak megállapításához kezdenek. Most csak 6 ösztöndíj adományozható. A negyven pályázati kérvény lelkiismeretes átvizsgálása után, a bizottság a 6 ösztöndíjat a következő tanulóknak (kath. tanítók gyermekeinek) adományozta: 1. Laczkó Imre, radványai tanító fia; 2. Baka Antal, kászonyjakabfalvi tanító fia; 3. Kozits Ilona kápcai tanító leánya; 4. Bazsó István, mogyoródi tanító fia; 5. Balló István, nagyernyei tanító fia; 6. Petyerecz József, tarnóczyi tanító fia.

A segélyezésre rendelkezésre áll 2632 frt, melyből 2552 frt lesz most kiosztandó. Ezen összegre 121 folyamodó tanító kart számot: de kik közül 18 folyamodó kérvényét már eleve félre tette a bizottság, mert már a múlt évben is kaptak segélyt. Így tehát a segélyre tényleg 113 folyamodó számíthat. A bizottság a segély iránti kérvények lelkiismeretes átvizsgálása után konstata, hogy a folyamodók közül többen nem bizonyították, hogy egyáltalán tagjai-e s ha igen, legalább 5 éve tagjai-e az alapnak? E kérvényezők

folyamodványai szintén felretéteknek; e folyamodványok száma 3. Az így megmaradt 110 folyamodók mindegyike 23 frtot kap, a megmaradt 22 frt pedig a rendelkezési alaphoz csatoltatik.

Ezek megállapítása után felolvasták a bold. hprimás három rendbeli leiratát, amelyek tudomásul vétettek; majd felolvasták e mohácskerületi kath. tanító-egylet feliratát, melyben arra kéri a bizottságot, hogy egyes tagok több évre szóló hátralékos tagdíjakat utólagosan befizethessék, a tagsági jogok koczkatatása nélkül. A bizottság a kérelemnek ez egyszer helyet adott.

Roszival kanonok arra való tekintetből, hogy a kath. tanítók orsz. árvaházának alapja igen jelentéktelenül szaporodik, felkérendőnek indítványozza a nagyméltóságú püspöki kart, hogy az árvaház mielőbbi létesítése érdekében bölesen intézkedni méltóztassék. Többek hozzászólása után az indítványt elfogadták. — Ugyan ő indítványozza, hogy a püspöki kar kötelezzen minden önálló alkalmazásban levő kath. tanítót, hogy e segélyalpnak tagjává legyen. Istvánffy Mihály kanonok ennek kapcsán arra kéri a kath. tanítóegyletek jelenlevő tagjait, hogy az alap érdekében küldőik körében indítsanak nagyobb mozgalmat; mert hiszen az alap felvirágzása első sorban az ő javukra szolgál. Többek felszólalása után Roszival kanonok második indítványát visszavonta.

Elnök végül néhány szívélyes szóval megköszöni a megjelentek buzgóságát és az ülést berekeszti. Ezzel az ülés d. u. 1 órakor véget ért.

Irodalom és művészet.

— Az új tanév közeledtével fölhívjuk t. olvasóink figyelmét *Schmidt Boldizsárnak »Részletes tan- és óraterve«* című, 285 oldalra terjedő, a sajtó által általános dicséret és elismerésben részesült munkájára.

Nevezett munkát annyival is inkább ajánlhatjuk a t. tanítósnak, hitoktatóknak és ftdő plébános urak, mint iskola igazgatóknak megrendelés végett, mert tekintettel lévén a szerző a kath. népiskolákban leginkább elterjedt olvasó és tankönyvekre, a hittanra és bibliára is, a fiatal, tapasztalatlan tanítók és hitoktatóknak, kik a képezdéből illetve theológiából egyenesen az osztatlan népiskola mostoha és komplikált viszonyai közé kerülvén, ismeretlen téren találják magukat, — igazi tanácsadója és vezetője; és irányt jelöl a tananyagnak nemesak helyes beosztására, hanem annak feldolgozására is.

Ajánlatossá teszi továbbá a munkát még azon körülmény is, hogy a rajzoktatásra mintákat, a nyelvtanításra pedig feladványokat tartalmaz és így fölöslegessé tévén a külön vezérkönyv megvásárlását, a tanítót is, az iskolafentartót is több költségtől kiméli meg, mint mennyibe maga a tanterv kerül.

A női kézimunkára is találunk a tantervben tanmenetet. Nem csekély könnyebbségére leend az ifju tanítónak azon körülmény is, hogy 3 óra-

det is közöl, melyeken a közvetlen tanítás mellett a csendes foglalkozás is fel van tüntetve.

Szerző a csoportosítás elvének hódol, azonban tekintettel arra, hogy »nem minden tanító barátja a csoportosításnak, továbbá, hogy nem minden iskolában használható oly olvasókönyvek, melyek a külön szakönyvecskéket nélkülözhetővé teszik, a munka második részében külön vett minden egyes reálszakot és úgy osztotta be a tananyagot, hogy a tanító, bármely szakkönyv szerint tanítson is, e munkát sikerrel alkalmazhassa.

Az egész tananyagot 39 hétre osztotta, úgy azonban, hogy ott, hol kevesebb a tanító, a tananyag összességben vonható legyen, vagy ott, hol kedvezőbbek a viszonyok és egynél több tanító működik, azt a rendelkezésre álló idő arányában bővíteni lehessen. Erre vonatkozólag a különböző viszonyok közti működő népiskolák évi összes tanóráinak táblázatát közli és az »Előszóban« az eljárást illető utasítást is ad.

Azt hisszük, hogy a mondottak után szükségtelen a művet még külön is ajánlani.

A »Részletes tan és óraterve« megrendelhető 1 frt 50 kron Schmidt Boldizsár, a dght. iskola igazgató-tanítójánál Baranya-Szabolcon. —r—y.

— Egy jó könyvről. A városi és falusi élet közt a különbség igen nagy, mert míg a városi szülő örömmel küldi gyermekét az iskolába s a szükséges tankönyvekért járó költségeket is szívesen adja; addig a falun nagyon meg lehetünk elégedve azzal, ha a gyermek iskolába jár rendszeren, mert hogy a szülőket még tankönyvek vételére is szorítsuk, az már nagy bajjal jár. Ennek oka részint az iskola iránti közönyösségben és ami fő, a fukarságban keresendő.

Egy liter pálinkáért 30—40 krt szívesen megad, de ugyanannyi összeget tankönyvekre csak zugalódással szorít ki.

Ha ez így van a tankönyvekkel, akkor annál szomorubbán állunk az ének- és imakönyvekkel.

S miért? Mert jó és hozzá olesó ének- és imakönyveket különösen falusi iskolások számára eddig alig kaphattunk.

Pedig az élet iskolájában egy jó ének- és imakönyv többet ér a világ összes tankönyveinél; mert lehet az ész kimivelve, bámulhatja csillogását a világ, az csak talmi-arany értékkel bír, ha a szív üres s a lélek a boldogság közt örömet, fájdalomban vigaszt nem fenn keresi.

Imakönyvre úrnak és szegénynek szüksége van; hisz a földi életben a fájdalom közös s szükségességét érzi a szív mindenkor annak, akár bíbor vagy daróc alatt dobogjon az, hogy olykor felemelkedjék Ahhoz, kiről mondja a költő: »A harmatepp, a hajnal, a esergő gyöngy-patak, oh a legfényesebb nap szépsége árnya csak.«

Hogy a vallásosság erős gyökeret verjen a gyermeki szívben, leghathatósabb eszköz erre az ének és ima.

Amint eddig csak nagyobb anyagi áldozattal lehetett kivinni, hogy minden gyermek imakönyvvel bírjon, még a legkisebb falusi iskolában is, azt most egy kis jó akarattal el lehet érni; mert én

is elmondhatnám azt az amerikai nagy reklámszínalókkal: »Imakönyvben nincs többé drágaság!«

Ezt a hosszú bevezetést egy icziny-picziny kedves ének- és imakönyvért tettem, mely már a második ezer felé halad, tehát azt bizonyítja, hogy amit megszerettem én, úgy megszerették azt ezernél többen és talán e sorok után megszeretik hazám összes községeiben, mert hisz jó pap és tanító mindenhol van, kik az ifjuság vallásos nevelését szívükön hordják, különösen az igazi jó könyv terjesztése által.

Ez a fentemlített könyv félévazonba kötve, 39 lapra terjed. Van benne szakértelemmel, a gyermek-i szívhez legalkalmasabban szóló, gonddal összeállított 80 templomének az év majdnem minden napjára.

Délutáni ájtatosság: Jézus szívéről és a lorettói litánia, a szent olvasó, a gyónás és áldozási ájtatosság.

Tehát mindaz, mire egy jóra való falusi földmives gyermeknek okvetlen szüksége van, mit azonban a felnőtt is valódi lelki épüléssel használhat.

És ez a díszesen, megnyerő alakban kiállított könyv, melynek címe: »Ének-Füzér«, nem egy frt, de nem is fél forint, hanem csak csekély 16 monddal tizenhat krajczár, még pedig félévazonkötésben.

Lám, még egy fél liter pálinka ára sem! Ezt már hiszem, hogy megveszi minden szülő gyermekének, meg is veheti teljes lelkiismerettel, ajánlhatom. Egy kicsinyke váltópénz az, melyen a menyországot meg lehet vásárolni.

Lehet az karácsonyi, husvét, vizsgai, vagy akár vásár ajándéka is, bár milyen, én tudom, hogy a szülő gyermekének ennél nagyobb, szebb és becsesebb ajándékot nem adhat.

És, hogy ezt a könyvecskét megvegyék ezren és ezren a szülők közül, én azt csak a kath. tanügy leglelkesebb barátaira, a gyermek-világ igaz jó-akaróira, az alapságra és az én kedves pályatársaimra bízom. Ők tudják legjobban, hogy lehet legkönnyebben ahhoz a jó, nemes, de kérges falusi szívhez eredménynyel hozzá férni.

Ezt az ügyet jobb kezekbe soha sem adhatnám.

Ez az »Ének Füzér« kapható az összeállítónál: Számord Ignác esztergomi jav. lelkésznel Esztergomban, ki sem fáradságot, sem költséget nem kímélt, hogy a magasztos czélt, mely szeme előtt lebegett, méltóan elérje. És elérte.

Vele együtt a kath. tanügy és a hitélet barátainak igaz háláját és becsülését is elnyerte.

Midőn még megjegyzem, hogy a jó papiros, a könnyen olvasható betűk, a csinos, tetszetős alak Buzárovits Gusztáv nyomda-tulajdonos urnak ismert jó hírnevét még csak jobban emelik; egyedül csak az igazságot mondtam el, s talán több jót még el is hallgattam róla.

Ezek után az összeállítónak a sikert szívemből kívánom, mert ezt dusan kiérdemelte és szabadon reményleni, hogy e munka nem lesz utolsó, hanem csak egy része annak a sok szép és hasznosnak, mit még bizalommal várunk.

A szíves olvasót pedig újra arra kérem, hogy a Számord Ignác esztergomi jav. lelkész által össze-

állított »Ének füzér«, melynek az ára csak 16 krajczár, ha azt akarja, hogy minél több ártatlan dicsérje az Urat, el ne feledje megszereztetni.

Szokoly István.

Gyűjtés

a kath. tanítók orsz. árvaháza s aggjainak menedékházára:

A 2157. számú gyűjtőben:

Erneyi Pál karkáplán Nagyszombat 5 frt — kr.

Hatosos gyűjtésből aug. 19-én . . . 5 frt — kr.

Váradai Károly nlóthi pleb. úr gyűjt. 10 frt 30 kr.

Ruber Vincze rozsnói tanító gyűjtése, a rozsnó e. m. kath. tanító-egyesület szept. 3-án tartott közgyűlése alkalmával . . . . . 15 frt 50 kr.
Eddigi gyűjtés . . . . . 1726 frt 17 kr.
és 2 drb ++

Összesen . . . 1761 frt 97 kr.

és 2 drb ++

Közli: Zelliger Vilmos, biz. pénztáros.

VEGYES.

Kiegészítésül a kath. tanítók segélyalapja közp. bizottságának értekezletéhez megemlíti, hogy az árvaház ügyében tett indítványnál, bizonyos kicsinyléssel jött szóba a Komlóssy-féle mozgalom. Azt mondták, hogy nem lesz belőle semmi, hogy br. Hornig nagylelkű adományán kívül alig járultak a tanítók valamivel a gyűjtéshez. — Hogy lesz-e valami az árvaházból, nem tudjuk, de reméljük annál is inkább, mert a közp. bizottság bizony *semmit sem tesz* a meglévő alap gyarapítására és hogy jövőben *sem akar tenni*, annak eklatáns bizonyítéka az, hogy az árvaházat a nm. püspöki kar vállaira határozta rakni, azon püspöki karra, mely páratlan nagylelkűséggel hozta össze a segélyalapot. Ne hárítsa a munkát a bizottság mindig másokra, hanem tegyen már egyszer valamit saját kebelében is. Ha ezt megtette volna, a Komlóssy-féle mozgalom nem létesült volna soha. Az ellen pedig határozottan kell tiltakoznunk, hogy a tanítók alig járultak valamivel a gyűjtés eredményéhez. Az 1761 frtból, mely eddig összejött, 1261 frtot a tanítók buzgólkodása hozta létre, ők jártak-keltek gyűjtővekekkel kezükben, ők adták össze filléreiket. Es bátran merjük állítani, hogy ha így fogunk haladni, nemsokára utólérjük a segélyalap tőkéjét. Ha tehát a közp. bizottságnak szívében fekszik az árvaház, mozogjon, tegyen valamit a nm. püspöki kar nélkül, szerezzen magának érdemeket az árvaház felállítása körül; addig azonban szépen kérjük, ne kicsinyeljék a mi mozgalmunkat, mely, ha más nem, de bizonyára a kath. tanítók árvái iránt táplált szeretetnek esalhatatlan jele! Szívünkben óhajti, bár mielőbb látnók egy impozáns épületen diszelegni a feliratot: »A kath. tanítók orsz. árva- és menedékháza.« Faxit Deus!!

Z. V.

Van szerencsénk a n. é. közönség és nagyrabecsült vevőink becses tudomására hozni, hogy

BUTORCSARNOKUNKAT

mely nagyszerűség tekintetében a maga nemében páratlan s méltó látványosságot képez
BUDAPEST, IV., Hatvani-utca 11., I. emelet (Neruda-féle üzlet melletti palotában)
megnyitottuk s annak egész napon át való megtekintése a n. é. közönség szabadságában áll.

Csarnokunk dús választékban tartalmaz teljes háló-, ebédlő- és dolgozó-szoba, valamint szalonberendezéseket, ó-német-, angol-, renaissance- és barock-stylben, nemkülönbön minden egyes butordarabot a legegyszerűbbtől a legfinomabbig, minden egyes versenyt fölülmuló legolcsóbb árak mellett, mert elvünk:

csekély haszon mellett nagy forgalmat elérni.

A n. é. közönséget kérve, hogy csarnokunkat minél számosabb látogatásával szerencsélteni méltóztassék, maradunk hazafiúi üdvözléssel

STEIER és HOFFMANN

butorkereskedők, kárpitosok és diszitők.

☛ Képes árjegyzékek ingyen és bérmentve. ☛

LAMPEL R. (Wodianer F. és Fiai)

cs. és kir. udv. könyvkereskedés kiadásában (Budapest, Andrassy-út 21. sz. a.)

megjelent és a nmt. vallás- és közokt. miniszter által általánosan engedélyezett tankönyvek.

	A miniszt. enged. száma		A miniszt. enged. száma
Magyar ABC és olvasókönyv, szerk. Gööz-Schön-Trájtler, ára kötve	16,163—1890	†Földrajz, osztatlan népiskolák számára, Vargyas Endrétől, kötve	21,456—1890
Fali olvasótábla hozzá (13 írott és 13 nyomtatott tábla) ára	16,163—1890	*Földrajz, irták Mártonffy és Pechány, a IV. oszt. sz. kötve 24 kr., az V—VI-ik osztály számára kötve	17,358—1888
Magyar ABC és olvasókönyv, szerk. Faludi-Szép, ára kötve	17,358—1888	Magyarország térképe, megyei beosztással Hatsék I.-ől	14,596—1879
Magyar nemzeti olvasókönyv, szerk. Gööz-Schön-Trájtler, a II. oszt. számára kötve 30 kr., a III. oszt. számára kötve 36 kr., a IV. oszt. számára kötve 40 kr., az V—VI. oszt. számára kötve	4,954—1890	Magyarország egyes megyéinek térképe, Hatsék I-től egy-egy 15 v.	20,477—1891
Magyar nyelvtani kézikönyv, írta Belicza József, I. r. a 2. oszt. sz. kötve 18 kr., II. r. a 3. oszt. sz. kötve 24 kr., III. r. a 4. oszt. sz. kötve 24 kr., IV. r. az 5—6. oszt. számára kötve	19,906—1891	Kis atlasz, Lange és dr. Cherventől, 40 kr.	20,281—1891
Kis magyar nyelvtan, szerk. Erényi-Balassa kötve	19,444—1890	*†Első oktatás a magyarok történetében, írta Kuttner S., átdolg. Suppan és Lauko, kötve	7,487—1890
Magyar Nyelvtan, osztatlan népisk. szám. Vargyas Endrétől, kötve	43,855—1889	†A Magyarok története, osztatlan népisk. számára Vargyas E.-től, kötve	42,931—1889
Német ABC és olvasókönyv, szerk. Faludi és Szép, I. rész kötve	17,358—1888	Magyar alkotmánytan, írta dr. Csiky Kálmán, kötve	21,407—1891
Német olvasókönyv, szerk. Faludi és Szép II. rész kötve 40 kr., III. rész 48 kr.	17,358—1888	*Rövid alkotmányt., írta Mayer Miksa 16 kr.	6,326—1890
Lesebuch für Volksschulen, szerk. Hetzel S., I. r. kötve 20 kr., II. r. kötve 28 kr. III. rész kötve	34,825—1891	Természetr., írta Báthory Nándor, kötve 40 kr.	14,539—1889
Deutsche Sprachlehre, írta Langraf M. I. r. kötve 36 kr., II. r. kötve	19,906—1891	*Első oktatás a természetr. jzban, írta Kuttner S., átdolg. Suppan és Kozoosa, kötve 40 kr.	7,487—1890
Elementar Sprachbüchlein, írta Hetzel S., kötve	34,825—1891	†Természetr., osztatlan népiskolák számára, Vargyas Endrétől, kötve 20 kr.	49,933—1890
Német nyelvtan, gyakorlati föladatokkal, kötve	7,908—1890	Gazdasági és kertészeti füzetek, Dobóczy Lajostól, I. és II. füzet a fiúisk. szám., III. és IV. füzet a leányisk. számára, egy-egy füzet ára	11,662—1890 20,290—1891 4,068—1885
Német nyelvgy., írta Spitzer L., kötve 30 kr.	6,527—1890	*Egészségtan, irták dr. Csapody és dr. Gerlóczy, kötve	20,296—1891
Számvetési gyakorlókönyv, szerk. Faludi János, I. r. a 2. oszt. sz. kötve 15 kr., II. r. a 3. oszt. sz. kötve 18 kr., III. rész a 4. oszt. számára kötve	14,539—1889	Természettan, a kémia elemeivel, írta Heller Ág., kötve	15,354—1890
Földrajz, írta dr. Brózik Károly, a IV. oszt. sz. kötve 20 kr., az V. oszt. sz. kötve 30 kr., a VI. oszt. sz. kötve 20 kr.	3,983—1890	*Természettan, a vegytan elemeivel, írta Kuttner S., átdolg. Suppan, kötve 36 kr.	20,281—1891
*†Első okt. a földrajzban, írta Kuttner S., átdolg. Suppan és Lauko köt. 30 kr.	14,539—1889	Természettan, írta Vargyas E., kötve 24 kr.	55,050—1890
		Énektani példatár, szerk. Hortobágyi, Könyves és Szabó, I. füzet 10 kr., II. füzet 15 kr., III. füzet 18 kr., IV. füzet 20 kr., V. füzet	21,888—1891
		Szépírási minták, Vajda Páltól, magyar írás 15 kr., magyar-német írás	25,924—1889

A * gal megjelöltek német nyelven is, a † tel megjelöltek pedig tót nyelven is kaphatók.

Részletes árjegyzék ingyen és bérmentve. Saját kiadásunkbeli tankönyveinkből megrendelés esetén, megfelelő ingyempéldányokat bocsájtok a t. cz. tanító irak rendelkezésére szegény tanulók között való kiosztás céljából. Az itt felsorolt és nálunk megjelent tankönyveken kívül az összes létező és bárhol megjelent iskolakönyvek nálunk is megrendelhetők. — E könyvek a vallás és közokt. miniszter úr 33028 1891. sz. a. kelt legújabb magas rendelete értelmében bármely állami vagy államilag segélyezett népiskolaiban, minden akadály nélkül használhatók.